

Дуленко Володимир,
студент 6 курсу
гуманітарно-економічного факультету
Наук. керівник: **Н. І. Бабіна**, старший викладач (БДПУ)

СУЧАСНИЙ СТАН ЗАПОВІДНОЇ СПРАВИ В ТУРИСТИЧНИХ РЕГІОНАХ УКРАЇНИ

Актуальність теми зумовлена проблемами неналежного стану та недбайливого ставлення й використання природно-заповідних об'єктів туристичних регіонів України.

Ступінь досліджуваності проблеми. Проблема заповідної справи в Україні займалися такі вчені, як М.П. Стеценко, Ф.Д. Гамор, В.А. Оніщенко, Т.Л. Андрієнко, В.П. Коломійчук, Й.К. Бойко та інші.

Мета і методи дослідження. Проаналізувати сучасний стан заповідного фонду України та виявити основні проблеми його розвитку й використання. Методи – аналіз, узагальнення.

Сутність дослідження. Природно-заповідна справа в Україні – це сукупність теоретичних та практичних аспектів збереження й відновлення природних комплексів і їх компонентів, їх раціонального використання в межах територій та об'єктів ПЗФ. Відповідно до Закону України «Про природно-заповідний фонд України», ПЗФ становлять ділянки суші і водного простору, природні комплекси та об'єкти які мають особливу природоохоронну, наукову, естетичну, рекреаційну та іншу цінність і виділені з метою збереження природної різноманітності ландшафтів, генофонду тваринного і рослинного світу, підтримання загального екологічного балансу та забезпечення фонового моніторингу навколишнього природного середовища [1].

В склад ПЗФ України входить 8102 території та об'єкти площею понад 3,7 млн. гектарів (в т.ч. понад 400 тисяч гектарів акваторії Чорного моря), або більше шести відсотків від її території. Із них, 54,7% або 645 мають статус загальнодержавного значення а саме: 19 природних і 5 біосферних заповідників, 48 національних природних парків, 309 заказників, 132 пам'ятки природи, 18 ботанічних садів, 7 зоологічних парків, 19 дендрологічних парків, 89 парків-пам'яток садово-паркового мистецтва [2].

Україна володіє величезним та різноманітним природно-ресурсним потенціалом, який протягом тривалого часу використовувався неефективно та нераціонально й зазнавав значної нищівної експлуатації. За роки незалежності площа заповідного фонду країни збільшувалася. Взагалі можна сказати, що за період з 1992 по 2005 рр. Україна набирала хороші темпи розширення території ПЗФ.

На сьогоднішній день не затверджено єдиної державної програми розвитку заповідної справи на перспективу. Це є прикрим свідченням того, що питання розвитку та збільшення ПЗФ вже не є першочерговим та пріоритетним для країни. Також спостерігається ряд проблем, котрі варто негайно вирішувати. Основні з них: недостатнє фінансування державою сфери ПЗФ; недосконалий правовий механізм залучення коштів з

небюджетних джерел; застаріла практика ліцензування діяльності у сфері екотуризму, який у свій час ставить під загрозу збереження флори і фауни певного ареалу; на території ПЗФ не відбувається системної науково-дослідної та еколого-просвітницької діяльності; не проводяться навіть дослідження, щодо занесення до реєстру нових та інвентаризації вже створених на цих територіях об'єктів. Ще одним недоліком є недосконала система найму, призначення та звільнення персоналу, в тому числі керівників об'єктів природної сфери. Вона базується не на фахових ознаках та професійних вміннях кандидатів, а відповідає корпоративним інтересам вищого керівництва Міністерства природи та облдержадміністрацій. Це тягне за собою корупцію, розкрадання коштів та веде к знищенню унікальних природних об'єктів. Прагнення до збагачення, некомпетентність та незацікавленість у питаннях збереження природи лишають нашу країну майбутнього. Така тенденція спостерігається не тільки в природно-заповідній справі, а й в усіх галузях діяльності України. Спроби обійти закон стали невід'ємною частиною ведення справ в нашій країні. Користуючись його недосконалістю організовуються певні дії, спрямовані на знищення природних ресурсів з метою отримання особистої користі на законних підставах. Через це території ПЗФ місцевого значення, заказники, заповідні урочища та пам'ятки природи, зазнають великого негативного впливу.

Для поліпшення існуючої ситуації необхідно здійснити першочергові заходи, зокрема: розробити схеми й програми формування екологічної мережі; створити національну та регіональні бази даних екологічної мережі; затвердити Загальнодержавну програму розвитку заповідної справи;

удосконалити чинне законодавство, пов'язане зі створенням парків регіонального значення та системою управління ними; розробити рекомендації щодо створення управлінських планів розвитку (стратегічних планів) для всіх об'єктів ПЗФ України, зокрема, спільних планів для об'єктів ПЗФ, що об'єднані статусом біосферних резерватів ЮНЕСКО; встановити кримінальну відповідальність посадових осіб за порушення та невиконання вимог і завдань природоохоронного законодавства.

Основні висновки. Отже, стан ПЗФ України є критичним. Заповідні об'єкти загальнодержавного значення, у тому числі національні парки, перетворюються на засоби реалізації комерційних інтересів та необґрунтованої експлуатації природних ресурсів. Потрібно терміново змінювати відношення до заповідної справи в нашій країні. Адже якщо не вжити заходів щодо поліпшення ситуації на сучасному етапі, стан природно-заповідної справи в майбутньому буде катастрофічним, а процеси руйнування й загибелі природи отримають незворотний характер.

ЛІТЕРАТУРА

1. Стеценко М.П. Заповідна справа в Україні: абсолютна заповідність чи європейська модель гармонії людини і природи? Збірник вибраних матеріалів / М.П. Стеценко, Ф.Д. Гамор. – Львів: «Тиса», 2017. – 238 с.

2. Онищенко В.А. Фіторізноманіття заповідників і національних природних парків України. Ч.2. Національні природні парки / В.А. Онищенко, Т.Л. Андрієнко. – Київ: Фітосоціоцентр, 2012. – 580 с.